

Принцип взаємодії та координації набуває критичного значення в умовах загострення. Прикордонні підрозділи діють у тісній координації з тактичними групами Збройних Сил, підрозділами Національної гвардії, органами СБУ та поліції. Налагоджена система зв'язку, єдині сигнали впізнання та узгоджені плани взаємодії унеможливають «дружній вогонь» і забезпечують злагодженість дій в умовах динамічного бою [3].

Принцип активного спостереження та розвідки реалізується через розгортання безпілотних літальних апаратів, активізацію агентурної роботи, посилення системи технічного спостереження (тепловізійні камери, датчики руху, акустичні системи). Завчасне виявлення загрози дає командирі час для прийняття обґрунтованого рішення і маневру силами.

Особливу роль у тактиці дій прикордонних підрозділів відіграє організація системи вогню. Відповідно до бойових статутів, опорні пункти мають бути обладнані таким чином, щоб забезпечувати кругову оборону, взаємне прикриття флангів та можливість ведення зосередженого вогню на найбільш небезпечних напрямках. Мінно-вибухові загородження, дротяні перешкоди та інженерні споруди суттєво підвищують стійкість оборони [2, С. 45–58].

Психологічна складова є невід'ємним елементом тактики дій в умовах загострення. Моральна стійкість особового складу, готовність до тривалого перебування в умовах бойового стресу та збереження боєздатності підрозділу в ситуації невизначеності залежать від рівня виховної роботи, якості психологічної підготовки та авторитету командира. Досвід бойових дій 2014–2024 років переконливо свідчить, що підрозділи з високим морально-психологічним кліматом демонструють суттєво кращі тактичні результати.

Логістичне забезпечення в умовах загострення вимагає завчасного накопичення запасів боєприпасів, медикаментів, продовольства та паливно-мастильних матеріалів на опорних пунктах. Автономність підрозділу протягом щонайменше 72 годин є стандартною вимогою сучасних тактичних настанов Державної прикордонної служби України.

Таким чином, тактика дій прикордонних підрозділів у разі загострення обстановки являє собою комплексну систему заходів, яка поєднує завчасну підготовку, ешелоновану оборону, активну розвідку, тісну міжвідомчу взаємодію та психологічну стійкість особового складу. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку уніфікованих стандартних операційних процедур (СОП) для різних сценаріїв загострення з урахуванням специфіки конкретних ділянок державного кордону.

МОХОРТ ОЛЬГА ОЛЕКСІВНА

слухачка 1 курсу кафедри підготовки офіцерів
запасу Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені
Я. Мудрого

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Психологічне навантаження військовослужбовців є одним із ключових чинників, що безпосередньо впливають на ефективність службово-бойової діяльності підрозділів сектору безпеки і оборони. В умовах сучасних бойових дій, які характеризуються високою інтенсивністю, невизначеністю, інформаційним перевантаженням та постійною загрозою життю, психоемоційний стан військовослужбовців набуває особливого значення. Психологічне навантаження охоплює сукупність стресових факторів, які виникають у процесі виконання службово-бойових завдань, включаючи тривале перебування у зоні бойових дій, дефіцит відпочинку, втрати побратимів, моральну відповідальність за прийняття рішень та вплив екстремальних ситуацій [1].

Надмірне або хронічне психологічне навантаження може призводити до зниження когнітивних функцій, зокрема уваги, пам'яті, швидкості реакції та здатності до прийняття адекватних рішень у критичних умовах, що прямо впливає на результативність виконання бойових завдань [2]. Крім того, тривалий вплив стресу здатен спричинити розвиток таких станів, як емоційне вигорання, тривожні розлади, депресивні стани та посттравматичний стресовий розлад, що значно знижує боєздатність як окремого військовослужбовця, так і підрозділу в цілому [3].

Водночас оптимальний рівень психологічного навантаження може мати мобілізуючий ефект, підвищуючи рівень концентрації, відповідальності та готовності до дій у складних умовах. Це свідчить про необхідність підтримання балансу між навантаженням і психологічними ресурсами військовослужбовців. Важливу роль у цьому відіграє система психологічного забезпечення, яка включає підготовку до дій у стресових умовах, психологічний відбір, тренування стресостійкості, а також своєчасну психологічну допомогу та реабілітацію [4].

Ефективність службово-бойової діяльності значною мірою залежить від рівня психологічної готовності особового складу, який формується завдяки комплексному підходу до організації служби, належному управлінню, підтримці командирів та згуртованості підрозділу. Командири повинні враховувати психологічний стан підлеглих, здійснювати моніторинг морально-психологічного клімату та своєчасно реагувати на ознаки перевантаження [5].

Отже, психологічне навантаження виступає важливим фактором, що може як підвищувати, так і знижувати ефективність службово-бойової діяльності. Забезпечення належного рівня психологічної стійкості військовослужбовців є необхідною умовою підтримання високої боєздатності підрозділів та успішного виконання поставлених завдань в умовах сучасних викликів безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федоренко Ю. А., Стасюк В. В. Вплив факторів бою на психологічне здоров'я військовослужбовців у російсько-українській війні. Ментальне здоров'я. 2025. № 3. URL: <https://journals.oneu.od.ua/index.php/mh/article/view/103>.
2. Сургунд Н., Верба Г. Особливості психологічної реабілітації військовослужбовців на етапі відновлення. Psychology Travelogs. 2024. № 3. С. 47–56. URL: https://pt.khmnu.edu.ua/index.php/pt/article/view/204?utm_source.
3. Стасюк В. В., Вуколов О. В. Удосконалення психологічної готовності військовослужбовців до виконання бойових завдань: стресостійкість в умовах тривалого конфлікту. Соціальна робота та психологія: освіта і наука. 2025. № 1. URL: https://journals.kpdi.in.ua/index.php/swp/article/view/245?utm_source.
4. Мадяр Ю., Стасюк В. Шляхи підвищення ефективності оцінювання морально-психологічного стану військовослужбовців ЗСУ. Психологія: реальність і перспективи. 2023. № 23. URL: https://prap.rv.ua/index.php/prap_rv/article/view/409?utm_source.
5. Левченко В. В., Полещук Є. А. Особливості психологічного благополуччя військовослужбовців з різним терміном перебування на службі. Наукові перспективи. 2025. № 11 (65). URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/55821/?utm_source.